

**Kurikulum
za delavce na
področju
invalidskega varstva**

lebenshilfe
Wege für Menschen

<http://www.lebenshilfen-sd.at>

<http://www.bapid.com>

 Stephansstift
**Zentrum für
Erwachsenenbildung**

<http://www.zeb.stephansstift.de>

<http://www.malidom.hr>

SPÓŁECZNA AKADEMIA NAUK
ŁÓDŹ

<http://www.lodz.sa.edu.pl>

FENACERCI

<http://www.fenacerci.pt/web>

ČRNA NA KOROŠKEM

<http://www.cudvrna.si>

Evropska podpora produkciji tej publikaciji ne vključuje podpore vsebini. Vsebina odraža stališča avtorjev. Komisija ne odgovarja za kakršnokoli uporabo informacij, vključenih v publikacijo.

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

MINCE – Model for Inclusive Community Education

2015-1-AT01-KA204-005098

Trajanje: november 2015 – oktober 2017

<http://www.mince-project.eu>

1. DEL	06
Vključenost v skupnost in težje motnje v duševnem razvoju	06
MINCE Kurikulum za delavce na področju invalidskega varstva	07
2. DEL	10
Modul 1 – Okvir	10
Povzetek in viri	10
Povzetek	10
Cilji	10
Materiali in pripomočki	10
Ključne kompetence	10
Znanje in veščine	11
Vaje in vprašanja za refleksijo	11
Uporabni učni viri	13
Reference	13
Modul 2 - Profesionalnost in etika	15
Povzetek in viri	15
Povzetek	15
Cilji	15
Materiali in pripomočki	15
Ključne kompetence	15
Znanje in veščine	16
Vaje in vprašanja za refleksijo	16
Uporabni učni viri	19
Reference	19
Modul 3 Opolnomočenje in etika	21
Povzetek in viri	21
Povzetek	21
Cilji	21
Materiali in pripomočki	21
Ključne kompetence	21
Znanje in veščine	22
Vaje in vprašanja za refleksijo	22
Uporabni učni viri	24
Reference	25
Modul 4 – Komunikacija	27
Povzetek in viri	27
Povzetek	27
Cilji	27
Materiali in pripomočki	27
Ključne kompetence	28
Znanje in veščine	28
Vaje in vprašanja za refleksijo	28
Uporabni učni viri	31
Reference	31

Modul 5 – Načrtovanje, ki izhaja iz posameznika	33
Povzetek in viri	33
Povzetek	33
Cilji	33
Materiali in pripomočki	33
Ključne kompetence	34
Znanje in veščine	34
Vaje in vprašanja za refleksijo	34
Uporabni učni viri	36
Reference	37
Modul 6 – Kakovost življenja	39
Povzetek in viri	39
Povzetek	39
Cilji	39
Materiali in pripomočki	39
Ključne kompetence	40
Znanje in veščine	40
Vaje in vprašanja za refleksijo	40
Uporabni učni viri	42
Reference	43
Modul 7 – Vključenost v skupnost	46
Povzetek in viri	46
Povzetek	46
Cilji	46
Materiali in pripomočki	46
Ključne kompetence	47
Znanje in veščine	47
Vaje in vprašanja za refleksijo	47
Uporabni učni viri	49
Reference	49
Samoevalvacija	51
Samoevalvacijski list.....	52

1. DEL

Vključenost v skupnost in težje motnje v duševnem razvoju

Vključujoče ali inkluzivne skupnosti so možne v družbi, ki jo bogatijo in krepijo različnosti, vključevanje, spoštovanje in pravica za vse ljudi, ne glede na njihove sposobnosti.

Skozi zgodovino je bilo za doseganje tega cilja narejeno marsikaj. Ljudje z invalidnostmi so bili, do neke mere, vključeni in integrirani v skupnost. A za ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju vključenost ostaja velik izziv. Še vedno so nevidni državljani, pogosto umaknjeni z oči javnosti in omejeni na segregirana okolja. Namen projekta MINCE je spodbujati vključenost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju preko modela inkluzivnega skupnostnega učenja.

Da bo razumljivo, o čem govorimo, je potrebno najprej opredeliti "težje motnje v duševnem razvoju". O kom sploh govorimo?

V okviru projekta MINCE kot ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju opredeljujemo tiste posameznike, ki imajo primanjkljaje na področju mentalnih, senzornih, glasovnih in govornih funkcij, obenem pa lahko imajo težje telesne, psihološke in/ali senzorne oviranosti ali druge oviranosti, ki spremljajo motnje v duševnem razvoju. To razumevanje je pomembno, ker so ciljna skupina projekta tudi ljudje z lažjimi motnjami v duševnem razvoju, ki bodo delovali kot spodbujevalci in mediatorji v procesu socialnega vključevanja. Ta skupina ljudi se bo usposobila, da bodo delovali kot mediatorji pri vključevanju svojih vrstnikov, ki imajo kompleksne potrebe po pomoči in podpori.

Zgolj 3-4% ljudi z motnjami v duševnem razvoju lahko uvrstimo v kategorijo težjih motenj v duševnem razvoju. Čeprav se zdi ta odstotek nizek, v resnici govorimo o 450.000 do 600.000 Evropejcev. Za večino izmed njih je vključenost v skupnost še vedno daleč od resničnosti. Svoja življenja živijo izven skupnosti in če že vstopajo v njene prostore, to počnejo na pretežno neinkluziven način, npr. v park ali gledališče gredo v skupinah ljudi z oviranostmi, spremljajo pa jih delavci iz ustanov, ki ponujajo storitve socialnega varstva. Največkrat v te prostore ne vstopajo sami, ne z osebnimi asistenti in niti ne s člani družine.

Vemo, da spadajo organizacije in delavci med ključne akterje zagotavljanja vključujočih skupnosti; s skupnostjo morajo biti v odprti interakciji in uporabljati storitve, ki so na voljo celotni skupnosti (ti. "mainstream" oz. prevladujoče storitve). Da bi ocenili vključenost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju, uporabljamo različne kazalnike, ki jih uporabljamo tudi za druge skupine ljudi (npr. pismenost, izobrazba, zaposlitev, politično udejstvovanje), ki pa za kakovost življenja človeka s težjo motnjo v duševnem razvoju niso nujno merodajni.

S pričujočim kurikulumom želimo zagotoviti določena orodja in refleksije, ki bodo pripomogle k spremembam "od znotraj" in orale pot v smeri bolj vključujoče družbe. Kako delavci dojemajo svojo vlogo v spreminjajočih se skupnostnih prostorih in prepričanjih?

Opombe k slovenskemu prevodu:

Ker slovenska zakonodaja termina invalidsko varstvo in varstvo invalidov še vedno uporablja kot uradno poimenovanje, smo smernice poimenovali v skladu z obstoječo doktrino. Druga možna poimenovanja za delavce na področju invalidskega varstva bi bila npr. delavci na področju hendikepa, pomočniki ljudem z oviranostmi ali delavci na področju socialne oskrbe.

Kot sinonim za človeka ali osebo z invalidnostjo mestoma uporabljamo poimenovanje človek ali oseba z oviranostjo.

V besedilu se uporablja moška slovnična oblika. Pri tem imamo v mislih enakovredno moške in ženske.

MINCE Kurikulum za delavce na področju invalidskega varstva

MINCE kurikulum za zaposlene na področju invalidskega varstva (v nadaljevanju: delavce) je rezultat dela fokusnih skupin. Fokusne skupine so sestavljali delavci in drugi deležniki. Namen skupin je bilo prepoznavanje ključnih področij, ki naj bi jih obvladali delavci, da bi lahko delovali kot spodbujevalci vključenosti ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Fokusne skupine so bile izvedene v Avstriji, Bolgariji, na Hrvaškem, v Nemčiji, na Portugalskem in v Sloveniji. Vključenih je bilo 65 strokovnjakov s področja različnih storitev (npr. delavnice, storitve na domu, zaposlitvene storitve, storitve intenzivne nege), zahtevano pa je bilo multidisciplinarno predznanje tj. znanje z različnih področij (npr. socialni delavci, psihologi, fizioterapevti, delovni terapevti in managerji). Ti strokovnjaki so identificirali in sestavili nabor ključnih kompetenc, ki so posebnega pomena za promocijo vključenosti ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Izbrane vsebine so partnerji v projektu oblikovali v kurikulum, ki je sestavljen iz 7 modulov v skupnem trajanju 40 ur. Kurikulum je organiziran po sledečih področjih:

- mednarodna zakonodaja z obravnavanega področja – Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljevanju: Konvencija ZN)
- osnovno znanje o vključenosti v skupnost
- profesionalnost in etika
- opolnomočenje in zagovorništvo
- komunikacija
- individualizirano načrtovanje/ izhajanje iz posameznika

- kakovost življenja
- vključenost v skupnost

Moduli sledijo sledeči strukturi:

Povzetek

Načrt srečanja s kratkim povzetkom, trajanjem modula, morebitnimi specifičnimi napotki, kako najbolje predstaviti vsebino (kako pripraviti prostor, razdeliti udeležence itd.) in cilji modula.

Ključne kompetence

Seznam ključnih kompetenc, ki so potrebne za doseg ciljev.

Znanje

Znanje, ki ga morajo obvladati udeleženci, ki bodo delovali kot spodbujevalci in promotorji vključenosti v skupnost.

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaje, ki jih izvedemo, da potrebno teoretično znanje prenesemo v prakso. Vprašanja, ki pomagajo pri refleksiji na različne probleme. Izbrane vaje so zgolj predlogi, uporabite lahko tudi drugačne načine za evalvacijo in validacijo usposabljanja ter pridobivanje kompetenc udeležencev.

Uporabni učni viri

Seznam virov, ki so na voljo za pridobivanje znanja na področju, ki ga pokriva modul. Večina virov je v angleščini, jeziku, v katerem poteka delo projekta MINCE. Če imajo vaši udeleženci pomanjkljivo znanje angleškega jezika (ali angleško ne znajo), priporočamo, da poiščete vire, ki naslavlajo iste teme v slovenskem jeziku. MINCE kurikulum za delavce je potrebno razumeti kot orodje, ki nam pomaga, da bodo delavci delovali kot spodbujevalci vključenosti v skupnost. V ta namen morajo pridobiti osnovna znanja.

Pričujoča tiskana različica prepoznava temeljne kompetence in področja, ki naj bi jih naslovili tekom usposabljanja, učitelji pa lahko srečanja oz. delavnice nadgradijo v skladu s predhodnim znanjem udeležencev na različnih področjih. Del kurikulumu je tudi list za samoevalvacijo, na katerem lahko udeleženci ocenijo svoje znanje pred in po usposabljanju oz. ocenijo svoje kompetence pred in po izvedbi modula.

Tekom projekta smo za testiranje uporabili podrobnejšo verzijo kurikulumu. Tiskana verzija prinaša vse tisto, o čemer smo se v partnerstvu sporazumeli, da sodi med osnovno znanje, ki ga morajo osvojiti vsi udeleženci. Podrobnejša verzija pa je v angleškem jeziku dostopna zgolj na spletu na povezavi http://en.lebenshilfe-guv.at/english/mince_project

Modul 1
Okvir

2. DEL

Modul 1 – Okvir

Povzetek in viri

Povzetek

Modul 1 prinaša osnove za nadaljnje razumevanje tega, kaj je vključenost v skupnost in kako lahko strokovnjaki delujejo kot spodbujevalci inkluzije.

Vsebine bodo strokovnjakom pomagale razumeti, kako lahko podprejo svoje uporabnike in sodelujejo s skupnostjo, uporabljajo skupnostne vire in ustvarjajo priložnosti za inkluzijo.

Modul 1 je namenjen delavcem s heterogenimi stopnjami izobrazbe v socialnem varstvu, tistim, ki za uporabnike ustvarjajo priložnosti, da dostopajo do skupnostnih virov.

Priporočen čas izvedbe modula je 4 ure, trajanje pa se lahko prilagodi glede na udeležence.

Cilji

Na koncu usposabljanja bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- stališču Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljevanju Konvencija ZN) glede pravice življenja v skupnosti
- 3 stebrih vključenosti
- tem, kaj je vključenost v skupnost (inkluzija) in katere so spremenljivke, ki lahko vplivajo nanjo
- tem, kako lahko delujejo kot spodbujevalci inkluzije

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje in poznavanje obstoječe zakonodaje in njenih vplivov na življenja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- razumevanje in sprejemanje različnosti
- dobro poznavanje skupnosti
- sposobnost lobiranja in mreženja

Znanje in veščine

- Konvencija ZN in vključenost v skupnost – 19. člen
- 3 stebri vključenosti
- Izbira, podpora in vključenost
  - Prvine uspešne vključenosti v skupnost
  - Pripadnost
  - Socialna mreža
  - Socialne vloge
  - Viri
- Ovire vključenosti v skupnost
  - Ovire odnosa
  - Komunikacijske ovire
  - Fizične ovire
  - Politične ovire
  - Socialne ovire

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

19. člen Konvencije o pravicah invalidov se nanaša na pravico do **samostojnega življenja in vključenosti v skupnost**.

Da bi jo uresničili, morajo vlade in skupnosti:

- Ljudem omogočiti, da se _____ o tem, kako in kje živijo.
- Zagotoviti _____, da bodo ljudje z oviranostmi lahko živeli v _____.
- Zagotoviti, da so _____ storitve in sistemi na voljo in _____ ljudem z oviranostmi v _____ kot ostalim ljudem.

Manjkajoče besede

odločijo/izberejo

podporo

skupnosti

prevladujoče

dostopni

enaki meri

Vaja 2

V 2 skupinah se pogovorite o 3 stebrih vključenosti v skupnost.

- Se strinjate s tem modelom?
- Ali vsi 3 stebri igrajo enako vlogo oz. so enako pomembni pri spodbujanju vključenosti v skupnost?
- Kako in kje lahko delavci prevzamejo večjo vlogo?
- Izzovite sami sebe: Kakšna so vaša prepričanja o tem, kaj lahko dosežejo ljudje s težjimi motnjami v duševnem razvoju?

Vaja 3

Vključenost v skupnost

Po tem, ko bodo izpolnili diagram s prvinami uspešne vključenosti v skupnost, naj udeleženci prvine poskušajo razvrstiti po rangu pomembnosti. Nato se pogovorite o stvareh, kot: Kje naj bi začeli s spodbujanjem vključenosti v skupnost? (Na individualni ravni? Na skupnostni ravni? Na različnih ravneh, sočasno?)

Vaja 4

Pomislite na nekoga, ki ga poznate in ima težjo motnjo v duševnem razvoju. Poskusite odgovoriti na naslednja vprašanja: Kateri so za izbranega posameznika poglobitni izzivi pri vključevanju v skupnost? Kaj bi potrebovali, da bi te izzive premagali (ljudi, vire, itd.)?

Uporabni učni viri

<http://inclusion-international.org/wp-content/uploads/2010/05/Global-Report-Living-Colour-dr2-2.pdf> dostopano 25/01/2017

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/250877/5086.pdf dostopano 25/01/2017

<http://www.pmlnetwork.org/PMLD%20Definition%20factsheet%20-%20standard.pdf> dostopano 24/01/2017

http://www.dhs.state.il.us/OneNetLibrary/27896/documents/By_Division/Division%20of%20DD/ResidentialDirectorCore/Module5RDCCCommunityInclusion.pdf dostopano 31/01/2017

https://www.cbm.org/article/downloads/54741/IPCM_Handout_02.pdf dostopano 31/01/2017

<https://nbacl.nb.ca/module-pages/barriers-to-inclusive-recreation/> dostopano 31/01/2017

https://aspirelr.com.au/assets/document/1448239266-csdis003_sample.pdf dostopano 31/01/2017

<http://www.adcet.edu.au/resource/5154/social-model-of-disability-not-just-for-disabled-academics/> dostopano 01/02/2017

<http://www.ohcc-ccso.ca/en/inclusive-community-organizations-a-tool-kit> dostopano 01/02/2017

http://www.dhs.vic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0007/596941/cis_cbppractice_pdf_0710.pdf dostopano 01/02/2017

http://www.inclusive-education.org/sites/default/files/uploads/booklets/IE_Webinar_Booklet_13.pdf dostopano 03/03/2017

Reference

Puumalainen, J. (2011). Participation in community and political life of persons with severe disabilities. *International Journal of Rehabilitation Research*. 34(4):274-81.

KLEX

1 grammatikalisch richtiger Satz:

Da kommt sie, die Drecksau

Lehrer

Jedes Kind?

Schule? Schule!

Gesamtheitliche Entwicklung!

PROBIEREN

Mittendrin
in
Schule und Ausbildung

Modul 2
Professionalnost
in etika

Modul 2 - Profesionalnost in etika

Povzetek in viri

Povzetek

Etika je temeljnega pomena, ko gre za človeške in socialne dimenzije vsakega posameznika. Posebej pomembna postane etika takrat, ko v medosebne odnose vstopajo ljudje z oviranostmi, natančneje težjimi oviranostmi, ki potrebujejo podporo pri sprejemanju odločitev ali preprosto pri uveljavljanju osnovnih državljskih pravic. Modul 2 je namenjen refleksiji na temo pomembnosti profesionalnosti in etike pri spodbujanju vključenosti v skupnost.

Ta sklop bo delavcem pomagal spoznati nove strategije za intervencije, ki temeljijo na etičnih principih. Obenem modul delavcem omogoča, da se naučijo bolje prepoznati omejitve lastnih intervencij (lastne pravice in dolžnosti, pravice in dolžnosti uporabnikov).

Modul 2 je namenjen delavcem, ki delajo neposredno z uporabniki in se posledično lahko velikokrat znajdejo v napetih, konfliktnih in kriznih situacijah. V tem smislu dotični modul poskrbi za opolnomočenje delavcev na področju preprečevanja čustvene izčrpanosti in sindroma izgorelosti, saj prinaša strategije, ki spodbujajo dobro počutje in optimističen pogled na profesionalno ter zasebno življenje. Priporočen čas za izvedbo modula je 6 ur, lahko pa trajanje prilagodite udeležencem.

Cilji

Na koncu usposabljanja bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- temeljnih načelih profesionalne etike, aplicirane na področje dela z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- aplikaciji temeljnih načel profesionalne etike v vlogi delavca
- pravicah in dolžnostih delavcev in uporabnikov
- Profesionalnih tveganjih in izgorelosti. Kako jih preprečiti?

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- spoštovanje enakih pravic vseh uporabnikov v skladu s Konvencijo ZN
- ozaveščenost glede lastnih občutkov in odnosa do invalidnosti
- ozaveščenost glede lastnih občutkov in odločitev pri delu z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- prepričljivo poznavanje profesionalnih pravic in profesionalnih meja
- izražanje spoštovanja do pravice uporabnikov, da sprejemajo odločitve na

- vseh področjih svojih življenj
- uvid, da se vključenost prične z nami in je odvisna od predanosti razvoju polno dostopnih in vključujočih storitev
  - zmožnost prepoznavanja osebnih znamenj izgorelosti in čustvene izčrpanosti

Znanje in veščine

- Temeljna načela profesionalne etike
- Etični kodeks – kaj nasloviti
- Pravice in dolžnosti delavcev in uporabnikov
  - Profesionalne vrednote in pogledi
  - Vloga osebnih prepričanj
  - Upravljanje z osebnimi in profesionalnimi omejitvami
  - Zaupnost
  - Zasebnost in dostojanstvo
  - Sprejemanje odločitev in izbira
- Profesionalna tveganja in izgorelost

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

V manjših skupinah spodbudite razpravo o 2 ali več izpostavljenih študijah primera. Spodnja vprašanja naj služijo kot usmeritve za analizo:

- Kaj naredimo v dani situaciji?
- Ste se kdaj znašli v podobni situaciji? Kaj ste naredili? Se je dobro izteklo? Kaj je šlo narobe? Kaj bi lahko izboljšali?
- Kaj od vas v dani situaciji pričakuje organizacija?
- Kaj v dani situaciji od organizacije pričakujete vi?
- Če je v tej situaciji vaš kolega, kaj mu svetujete?
- Če je v tej situaciji vaš uporabnik, kaj mu svetujete?

Dodate lahko še druga ustrezna vprašanja.

Primer 1

Janez podpira Klaro pri njenem prostovoljnem delu na lokalni veterinarski kliniki. V zadnjih dneh je opazil, da mu je Klara pričela postavljati osebna vprašanja o njegovi puncu. Prav tako se je med pogovorom pričela dotikati njegove roke in ga občasno prime za roko. Menite, da to ne pomeni ničesar, saj je oseba z invalidnostjo in je to le izraz njene prijateljskosti.

Primer 2

Marija je človek, ki ima rad čisto stanovanje. Marija nudi podporo Benjaminu, ki hodi

na telovadbo. Benjamin je star 35 let. V svojem stanovanju živi sam. Ko pride Marija k njemu, da bi skupaj šla v telovadnico, opazi, da po hodniku ležijo prazne škatle od pic in izpraznjene pločevinke piva.

Primer 3

Karel že več mesecev Patriku nudi podporo v skupnosti. Patrikovo vedenje, ko se prvič spozna z ljudmi, je mestoma neprimerno. Karel mu nudi podporo na način, da ga spodbuja, da primerno naslovi ljudi, ko se predstavijo. Med enim od svojih rednih obiskov osebo v skupini pozdravi z "dober dan", ponudi svojo roko in osebo objame.

Primer 4

Štefan je star 21 let in ima punco, za katero njegova mama ne ve. Štefan in njegova punca sta imela zaščitene spolne odnose, Štefan je svojega osebnega asistenta prosil, naj ne pove njegovim staršem.

Primer 5

Fredi nudi podporo Samu. V trgovini je srečal svojo kolegico, ki prav tako dela s Samom. Fredi svojo kolegico vpraša, če je slišala o ločitvi Samovih staršev.

Primer 6

Ema je oseba s težjo motnjo v duševnem razvoju. Emina podporna oseba in osebna asistentka je Suzana. Ema želi iti na kosilo v picerijo v soseščini, a Suzana ni nikoli na voljo. Suzana se počuti negotovo, ker Ema težko požira, se veliko slini in pri jedi packa.

Primer 7

Kristina je mama osebe s težjo motnjo v duševnem razvoju, ki je vključena v organizacijo "Dobrodošli". Kristina meni, da delavci, ki nudijo podporo njeni hčerki, niso dovolj kompetentni za to delo. Kristina jim svojega mnenja ne pove, ker jo je strah. A situacijo komentira v trgovini.

Primer 8

Pavel je varuh, ki 25 let dela v organizaciji za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Pavel pravi: "Posameznike, ki jim nudim podporo, obravnavam kot lastne otroke ali družino."

Primer 9

"Pomoč" je organizacija za odrasle s težjimi motnjami v duševnem razvoju. "Pomoč" ima dobre povezave s skupnostnimi viri in spodbuja številne aktivnosti z lokalnimi partnerji. Nedavno je "Pomoč" organizirala seminar, ki je bil odprt za skupnost. Tema seminarja je bila sodelovanje in vključenost ljudi z motnjami v duševnem razvoju. Na seminarju so uporabniki sodelovali na začetku, ko so se predstavili z gledališko igro,

ki temelji na pravljici, na koncu pa so zapeli otroško pesmico. Gledalci so bili zelo navdušeni.

Primer 10

Tereza je zadnjih 5 let Sonjina osebna asistentka. V zadnjem času je Sonja dobila dvojno diagnozo in se včasih težavno vede. V neki situaciji je Sonja do Tereze postala zelo agresivna. Terezi je delo s Sonjo všeč, a se počuti utrujeno in prestrašeno. Kadar pa je Sonja stanovitna, je krasna oseba in s Terezo imata dobre in prijateljske odnose. Tereza se je o omenjeni situaciji poskusila pogovoriti s Sonjino mamo, ki pa problem podcenjuje.

Vaja 2

Ta vaja je namenjena spodbujanju individualne in skupinske refleksije na vpliv stresa in izgorelosti na strokovno aktivnost.

- Ali poznate znake, ki kažejo, da ste pod stresom? Naštete jih.
- Kako se spopadate s stresom- kako ga ublažite? (to vprašanje je namenjeno oblikovanju samozavedanja)
- Kaj za ublažitev stresa na delovnem mestu stori vaša organizacija?

Uporabni učni viri

<http://www.assistid.eu/adminbackend/resources/pages/s-clifforddefining-social-inclusionridd.pdf> dostopano 13/02/2017

https://www.aucd.org/docs/resources/pie_adults_Nov2014_families.pdf dostopano 13/02/2017

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1741-1130.2011.00319.x/abstract> accessed 13/02/2017

<http://disabilityconnections.org.au/sites/default/files/news/2010/05/317993-upload-00001.pdf> dostopano 03/03/2017

Reference

Cooper, Frank (2012), Professional boundaries in social work and social care. A practical guide to understanding, maintaining and managing your professional boundaries, Jessica Kingsley Publishers

Maslach, C. (1993), "Burnout: A multidimensional perspective", in FENACERCI (2011), Roteiro para a Prevenção e Intervenção em Contexto Institucional – Situações de maus-tratos a pessoas com deficiência intelectual e/ou multideficiência, str. 28

National Association of School psychologists (2010), Principles for professional ethics

NYSACRA (2015), Living the Code of Ethics in Support of People with Disabilities: A Premier

Projeto CODETHOS, Bases Gerais do Código de Ética da CODEMRouget, Deb (2010), "Some Reflections on What Might be Needed to Assist People with Disabilities to Become Authentically Included" in the Community, in More than Community Presence: Social Inclusion for People with Intellectual Disability. Proceedings of the Fourth Annual Roundtable On Intellectual Disability Policy. Bundoora: La Trobe University, str. 68

Simplican, Stay Clifford; Geraldine Leader; John Kosciulek and Michael Lealy (2014), "Defining social inclusion of people with intellectual and developmental disabilities: an ecological model of social networks and community participation", v Research in Developmental Disabilities 38, Elsevier, str. 18-29

Wilson, Erin and Elena Jenkin (2010), More than Community Presence: Social Inclusion for People with Intellectual Disability. Proceedings of the Fourth Annual Roundtable On Intellectual Disability Policy. Bundoora: La Trobe University, str.56

Tetzchner, Stephen von and Karen Jensen (1999), Interacting people who have severe communication problems: ethical considerations, in International Journal of Disability, Development and Education, Vol. 46, n°, 4

Modul 3
Opolnomočenje
in etika

Modul 3 Opolnomočenje in etika

Povzetek in viri

Povzetek

Na ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju in/ali bolj kompleksnimi potrebami po podpori se še vedno gleda kot na nezmožne prevzeti kontrolo ali se odločati o lastnih življenjih. Ta nazor se ni prida spremenil niti z zasukom paradigme, ki se nanaša na koncept oviranosti. Pravzaprav se z zasukom fokusa na relacijo med okoljem in funkcionalnostjo resnično opolnomočenje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju, na katere se še vedno gleda kot skupino, ki jo je potrebno zaščititi in ki ima majhno zmožnost za zagovorništvo in opolnomočenje, v praksi sploh ni zgodilo. Modul 3 udeležencem prinaša znanja o konceptih kot so samostojnost, samoodločanje in samozagovorništvo, v navezavi na ciljno skupino ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Modul obenem prinaša nekaj namigov, kako lahko delavci spodbujajo samostojnost in neodvisnost pri delu z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Priporočen čas izvedbe je 6 ur, lahko pa se trajanje prilagodi glede na udeležence.

Cilji

Na koncu delavnice bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- konceptih in načelih samoodločanja, zagovorništva in samozagovorništva
- tem, kako lahko spodbujajo opolnomočenje in zagovorništvo ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- kako spodbujati samostojnost in neodvisnost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju, ki lahko delujejo kot spodbujevalci vključenosti

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje in poznavanje konceptov opolnomočenja in zagovorništva
- znanje o tem, kako razbrati samoodločenost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- znanje o tem, kako spodbujati samostojnost in neodvisnost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju

Znanje in veščine

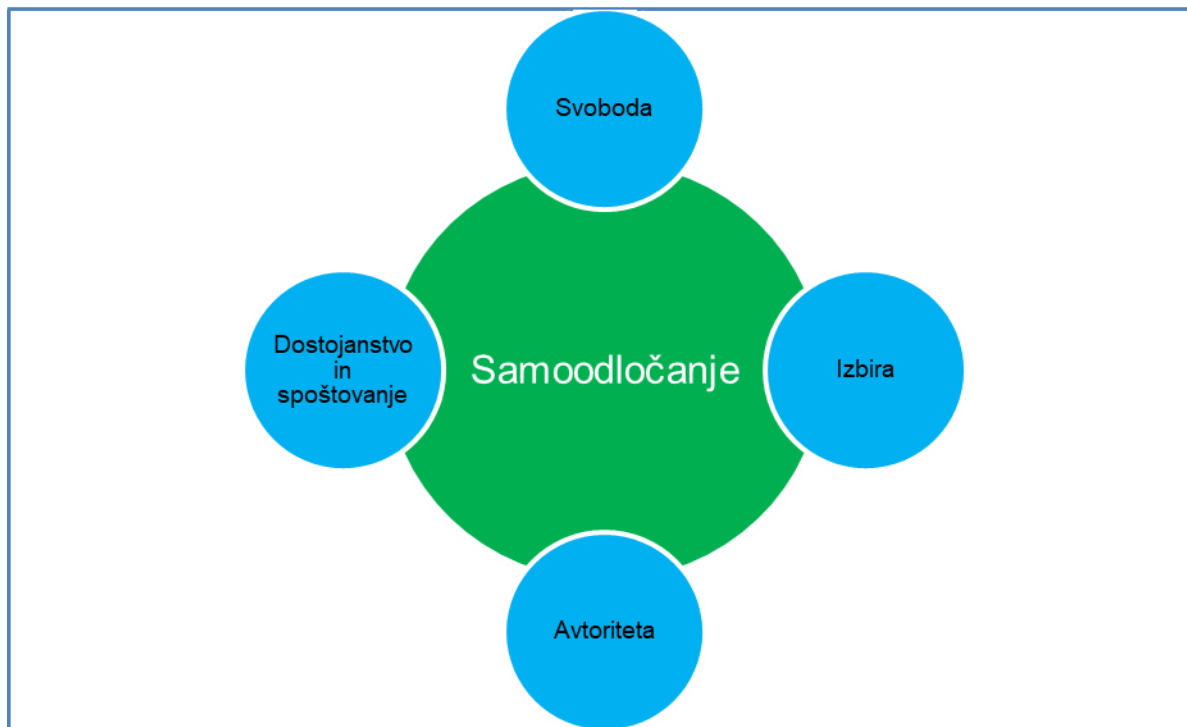
- Opolnomočenje in zagovorništvo za ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
  - Ključni koncepti
    - Zagovorništvo in samozagovorništvo
    - Opolnomočenje
    - Sprejemanje odločitev/ izbiranje
- Kako spodbujati sprejemanje odločitev in samoodločanje
  - Samoodločanje
    - Načela
    - Ocena samoodločanja
  - Sprejemanje odločitev/izbiranje
    - Svoboda in priložnosti za izbiro
    - Seznanjenost z možnimi izbirami
    - Posamezna iniciativa
    - Metode in veščine pri izbiranju
- Ovire pri izbiranju
- Kako spodbujati samostojnost in neodvisnost
  - Strategije za večanje priložnosti izbiranja
    - Oblike izbiranja
    - Veščine izbiranja
- Kako spodbujati izbiro v vsakdanjem kontekstu

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

Razdelite udeležence v manjše skupine. Z načeli samoodločanja v mislih se pogovorite o tem, kako lahko delavci spodbujajo vsako izmed načel. Pogovorite se o dognanjih vsake posamezne skupine.

Načela samoodločanja:

Vaja 2

Udeležence prosite, da po težavnosti razvrstijo veščine s seznama, ki so potrebne pri sprejemanju odločitev. Težavnost se nanaša na to, kako lahko ali težko jih uporabimo v primeru ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju. Kako bi lahko premagali morebitne težave?

- svoboda in priložnost za izbiro
- seznanjenost z možnostmi/dejavnostmi
- individualna iniciativa, želja po izbiranju
- razvoj veščin in metod za izbiranje

Vaja 3

Aja je 34 letna ženska s težjo motnjo v duševnem razvoju, ki ne komunicira verbalno, ne govori. Vse svoje življenje je živela s starši, a ti se starajo in jih skrbi za Ajo. Kako lahko kot delavec v skrbstvenih storitvah spodbujate Ajine sposobnosti spoprijemanja z izzivi, ki se bodo pojavili pred njo, ko bodo starši umrli?

Poskusite razmišljati s perspektive opolnomočenja. Kje boste morali ukrepati? Katere vire boste potrebovali? Kakšni bi bili lahko izzivi in kako jih premagati? Kakšne veščine bo Aja morala obvladati?

Uporabni učni viri

https://www.academia.edu/9578980/Self-Determination_for_Those_with_Severe_and_Profound_Intellectual_Disabilities_A_Review_of_the_Literature_Self-Determination_for_Those_with_Severe_and_Profound_Intellectual_Disabilities_A_Review_of_the_Literature?auto=download dostopano 20/2/2017

<http://www.lynchburg.edu/wp-content/uploads/volume-9-2013/ShinS-Stroup-RentierVL-Promoting-Self-Determination-Cognitive-Disabilities.pdf> accessed 20/2/2017

http://www.beachcenter.org/Research/FullArticles/PDF/SD14_Self-determination%20for%20individuals.pdf dostopano 17/2/2017

<https://prezi.com/lxe7qylaymx4/copy-of-findings-the-impact-of-sdmi-on-student-self-determination/> dostopano 2/2/2017

<http://tash.org/wp-content/uploads/2013/10/agran-equity-and-full-participation.pdf> accessed 19/2/2017

http://www.crporegon.org/cms/lib010/OR01928264/Centricity/Domain/45/Documents/SD4A_Self-Determination%20and%20Individuals.pdf dostopano 15/2/2017

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S169726001500006X> accessed 16/2/2017 dostopano 15/2/2017

http://repository.uwyo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1011&context=coe_facpub dostopano 20/2/2017

https://web.auburn.edu/institute/conference/xxvi/documents/presentations/CS21-MegCooper-20160203-ATLI_Copy-POST.pdf dostopano 14/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=0MAsTRaR404> dostopano 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=keEQfgIBLmE> dostopano 20/2/2017

<http://www.platformemg.nl/wp-content/uploads/2012/08/inclusionofpeople.pdf> dostopano 20/2/2017

<http://www.aqv59.dsl.pipex.com/localplanningforadvocacy.pdf> dostopano 26/2/2017

<http://www.aqv59.dsl.pipex.com/localplanningforadvocacy.pdf> dostopano 26/2/2017

http://ngsd.org/sites/default/files/promoting_self-determination_a_practice_guide.pdf dostopano 27/2/2017

http://ac.els-cdn.com/S169726001500006X/1-s2.0-S169726001500006X-main.pdf?_tid=75a44a24-0011-11e7-bc90-00000aab0f27&acdnat=1488546244_efddc34aeb7471c8ba88202578108da3

dostopano 27/2/2017

<http://academics.uky.edu/cohs/rhbphd/Documents%20for%20RHB%20NEWS%20Blog/Kleinert%20ETDD%20artilce.pdf> dostopano 03/03/2017

<http://transitioncoalition.org/blog/webinar/using-the-self-determined-learning-model-of-instruction-to-improve-academic-skills/> dostopano 06/03/2017

Reference

- Browder, D. M., Cooper, K. J., & Lim, L. (1998). Teaching adults with severe disabilities to express their choice of settings for leisure activities. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 33, 228-238.
- Brown, I., & Brown, R. I. (2009). Choice as an aspect of quality of life for people with intellectual disabilities. *Journal of Policy and Practise in Intellectual Disabilities*, 6 (1), 11-18.
- Canella, H.I., O'Reilly, M.F., & Lancioni, G.E. (2005). Choice and preference assessment research with people with severe to profound developmental disabilities: A review of the literature. *Research in Developmental Disabilities*, 26, 1-15.
- Cole, C. L., & Levinson, T. R. (2002). Effects of within-activity choices on the challenging behavior of children with severe developmental disabilities. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 4, 29-37.
- Lancioni, G.E., O'Reilly, M.F., & Emerson, E. (1996). A review of choice research with people with severe and profound developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 17, 391-411.
- Lohrmann-O'Rourke, S., & Yurman, B. (2001). Naturalistic assessment of and intervention for mounthing behaviours influenced by establishing operations. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 3, 19-27.
- Mithaug, D.E. (2005). On persistent pursuits of self-interest. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities* 30, 163-167.
- Turnbull, A., & Turnbull, R. (2001). Self-determination for individuals with significant cognitive disabilities and their families. *JASH*, 26, 56-62.
- Wehmeyer, M.L. (2005). Self-determination and individuals with severe disabilities: Re-examining meanings and misinterpretations. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities* 30 (3), 113-120.
- Wehmeyer, M.L. (2007). *Promoting self-determination in students with developmental disabilities*. New York: Guilford Press.

Modul 4
Komunikacija

Modul 4 – Komunikacija

Povzetek in viri

Povzetek

Vsak človek komunicira. Uspešnost in učinkovitost komunikacije pa je odvisna od številnih faktorjev, tako individualnih kot okoljskih.

Ko pomislimo na komuniciranje z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju, vemo, da je lahko uspešnost in učinkovitost omejena zaradi osebnih razlogov (npr. motorične omejitve, kognitivne oviranosti), pa tudi zaradi težav, ki izhajajo iz interakcije z okoljem. Ljudje s težjimi motnjami v duševnem razvoju lahko razvijejo nekonvencionalne in družbeno nesprejemljive načine komuniciranja, kot je npr. izzivajoče vedenje. Pomembno je, da ljudje, ki tem posameznikom nudijo podporo, razumejo, da gre za poskuse komuniciranja in jih kot take tudi naslovijo. Včasih so delavci tisti, ki ubesedijo potrebe in mnenja ljudi, ki jim nudijo podporo, zato je osnovnega pomena, da resnično razumejo svoje uporabnike in z njimi dobro komunicirajo.

Modul 4 bo udeležencem zagotovil osnovno znanje o komunikaciji in njenem pomenu pri delu z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Tekom modula bodo udeleženci spoznali, kako je komunikacija povezana z vključenostjo v skupnost in kako lahko izboljšajo komunikacijo z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju.

Priporočen čas izvedbe modula je 6 ur, trajanje pa se lahko prilagodi glede na udeležence.

Cilji

Na koncu delavnice bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- komunikaciji in njenih prvinah
- podporni in nadomestni komunikaciji
- kako oceniti komunikacijo
- kako razvijati in udejanjati komunikacijo z osebami s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- pomembnosti komunikacije za vključenost v skupnost

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje prvin komuniciranja in njihova uporaba
- zmožnost razložiti pomembnost in vpliv neverbalne ter verbalne komunikacije v vseh sferah skrbi za človeka
- sposobnost interakcije z uporabniki preko orodij podporne in nadomestne komunikacije
- znanje o tem, kako oceniti komunikacijske potrebe ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- dobro razumevanje vloge delavca v spodbujanju komunikaciji prijaznega okolja

Znanje in veščine

- Kaj je komunikacija
  - Prvine komunikacije
    - Receptivni in ekspresivni jezik
    - Pred-namerna komunikacija
    - Namerna in funkcionalna komunikacija
    - Branje
    - Pisanje
    - Senzorni in motorični dejavniki
- Podporna in nadomestna komunikacija (PINK)
  - Izbira najboljše oblike PINK
- Kako oceniti komunikacijo
- Razvijanje komunikacijskih orodij
  - Kako spodbujati jasnost v komunikaciji odraslih
  - Osebni slovarček
- Vključenost v skupnost in komunikacija
  - Kako spodbujati komunikaciji prijazno okolje
  - Intervencijske strategije

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

Pokažite video, ki je dostopen na povezavi

https://www.youtube.com/watch?v=Hp4PW17U_h8

Spodbudite razpravo o prvinah komunikacije, ki jih udeleženci prepoznajo, in o načinu, na katerega delavci reagirajo na poskuse komuniciranja.

Vaja 2

Prirejeno z <https://www.iidc.indiana.edu/pages/Communicative-Functions-or-Purposes-of-Communication>

1. Z (N) označite opise, ki se nanašajo na namerna **komunikacijska vedenja** in z (NN) tiste opise, ki se nanašajo na nenamerno komunikacijo.

_____ Jaka opazi, da ima učiteljica na mizi novo igračo. Jaka gre k mizi, s pogledom oplazi učiteljico, ki reče: "Preizkusi jo." Jaka zgrabi igračo.

_____ Timi opazi novo igračo na mizi, gre k mizi in pograbi igračo.

_____ Jaka učiteljico prime za roko, jo pelje k omarici in pokaže navzgor (učiteljica ve, da je v omarici spravljena njegova najljubša igrača).

_____ Timi se potika po prostoru, stopi do omarice in vleče za ročaje; ničesar ne naredi, kar bi nakazovalo, da potrebuje pomoč. Odločen je, da bo zadovoljil svojo potrebo po specifični igrači.

_____ Jaka učiteljici pokaže kartico z znakom za odmor in tako zahteva nekaj počitka.

_____ Timi po intenzivnem jutru kriči in meče stvari. Njegova učiteljica meni, da potrebuje odmor, zato ga napoti v miren kotiček sobe.

2. Z (N) označite opise, ki se nanašajo na namerne **načine komuniciranja**, z (NN) pa tiste opise, ki se nanašajo na nenamerno komunikacijo.

_____ Pokaže "pomoč", ko se obrne k pomočniku.

_____ Pokaže "pomoč", ko ni nikogar v prostoru; ne obrača se v iskanju osebe.

_____ Učiteljici da kartico s slikico, da bi dobil pokovko.

_____ Kartico s slikico obrača naokrog, jo odloži in seže po pokovki.

_____ Pritisne na gumb elektronske komunikacijske naprave z zvočnim izhodom in prosi za sestavljanke. Pogleda proti učiteljici in se nameri, da si bo vzel sestavljanke, saj ni prejel znaka, da to ni OK.

_____ Gumb na elektronski napravi pritiska zapovrstjo in se fiksira na dejanje. Ko se naigra z napravo, se je naveliča, vstane in poišče nekaj drugega.

Vaja 3

Udeležence prosite, naj pomislijo na osebo s težjo motnjo v duševnem razvoju in težavami v komuniciranju, ki jo poznajo.

Za to osebo naj pripravijo osebni slovarček s funkcijami in nameni komunikacijskih vedenj v najmanj 3 različnih okoljih.

Nato spodbudite razpravo o tem, kaj se jim je v procesu priprave slovarčka zdelo lažje in kaj težje.

Vaja 4

Predvajajte video posnetek na povezavi

<https://www.youtube.com/watch?v=9YrXmG6qO9E> Nato udeležence vprašajte, kaj so videli in kako lahko po njihovem težave v komunikaciji in izzivalna vedenja predstavljajo problem za vključenost v skupnost ter neodvisno življenje. Udeležence prosite naj reflektirajo težave, ki jih lahko pomanjkanje učinkovite komunikacije povzroči pri socialni vključenosti. Katere strategije bi lahko uporabili, da bi te težave premagali?

Uporabni učni viri

https://www.youtube.com/watch?v=Hp4PW17U_h8 dostopano 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=tQTx26ELkSs> dostopano 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=Er-xbMSgCH0> dostopano 20/2/2017

<https://www.helpguide.org/articles/relationships/nonverbal-communication.htm>
dostopano 09/03/2017

http://www.inclusionoutreach.ca/content/cs/Communication/Visual_Schedules_Tangle%20Cues_Calendar_Systems/Visual%20Schedules_Calendar%20Systems_Tangle%20Cues.pdf dostopano 10/3/2017

<http://www.pisp.ca/strategies/documents/talkingswitchescommunityday.pdf>
dostopano 10/3/2017

<https://www.communicationmatrix.org/Error/NotFound?aspxerrorpath=/en/> dostopano 10/3/2017

https://www.setbc.org/Download/LearningCentre/Communication/AAC_Guide_V4_Revised_2008.pdf dostopano 10/3/2017

http://www.fragilex.org.nz/__data/assets/pdf_file/0018/22257/VISUAL_STRATEGIES.pdf accessed 12/3/2017

<http://www.pisp.ca/strategies/documents/LanguageComprehensionChecklist.pdf>
dostopano 13/3/2017

<https://www.iidc.indiana.edu/pages/Communicative-Functions-or-Purposes-of-Communication> dostopano 14/3/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=9YrXmG6qO9E> dostopano d 14/3/2017

Reference

Hogdon, L. (2011) Visual Strategies for Improving Communication – Practical supports for autism spectrum disorders Quirk Roberts Publishing

Modul 5
Načrtovanje, ki
izhaja iz
posameznika

Modul 5 – Načrtovanje, ki izhaja iz posameznika

Povzetek in viri

Povzetek

Koncept individualiziranega načrtovanja izhaja iz posameznika in ga postavlja v središče. Ta koncept ceni avtonomijo, spoštovanje, odnose, vključenost, kakovost življenja in samoodločenost za ljudi z motnjami v duševnem razvoju.

Takšno načrtovanje je v skladju s sodobno kulturno prakso, v kateri se od paradigme zdravljenja, ki sloni na zdravju in varnosti, obračamo k paradigmi, ki sloni na samoodločanju in izbiri.

Modul 5 predstavlja koncept izhajanja iz posameznika, razmišljanja o posamezniku in temu prilagojenega individualiziranega načrtovanja, v katerem se odražajo pristopi, ki v središče postavljajo posameznika (v kontekstu inkluzije, pravic in samoodločanja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju).

Modul 5 ni namenjen zgolj delavcem, temveč tudi managerjem, članom odborov, staršem/sorodnikom in ljudem z invalidnostmi samim.

Modul bo delavce opolnomočil za načrtovanje, pri katerem bodo izhajali iz posameznika tj. za izvajanje individualiziranega načrtovanja.

Priporočljiv čas izvajanja modula je 6 ur, a se izvajanje lahko prilagodi udeležencem.

Cilji

Na koncu delavnice bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- osnovnih temeljih izhajanja iz posameznika in individualiziranega načrtovanja
- načelih in vrednotah koncepta izhajanja iz posameznika
- orodjih za razvoj pristopa izhajanja iz posameznika
- individualiziranem načrtovanju in evalvaciji

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje in poznavanje osnovnih temeljev izhajanja iz posameznika in individualiziranega načrtovanja
- razumevanje razlik med tradicionalnim načrtovanjem in načrtovanjem, ki izhaja iz posameznika, ter prednosti njune uporabe
- poznavanje osrednjih vrednot in namenov izhajanja iz posameznika v procesu razvoja individualnega načrta
- dobro razumevanje in uporaba nabora orodij za individualizirano načrtovanje (NAPU oz. PATH in IAN oz. MAP)
- razvoj pristopov, ki temeljijo na izhajanju iz posameznika, poznavanje individualiziranega načrtovanja in evalvacija

Znanje in veščine

- Osnovni temelji izhajanja iz posameznika in individualiziranega načrtovanja
  - Koncept izhajanja iz posameznika
  - Razlika med individualiziranim načrtovanjem in tradicionalnim načrtovanjem
  - Načela izhajanja iz posameznika
  - Učinek izhajanja iz posameznika v načrtovanju
  - Ovire tovrstnega načrtovanja
  - Orodja za tovrstno načrtovanje
  - Orodje Planning Alternative Tomorrows with Hope (PATH)/ naš prevod v slovenščino: Načrtovanje Alternativne Prihodnosti z Upanjem (NAPU)
  - Orodje Making Action Plans (MAP)/ naš prevod v slovenščino: Izdelava akcijskih načrtov (IAN)
  - Osebno načrtovanje bodočnosti
  - Načrtovanje esencialnih življenjskih slogov
  - Ostala orodja in viri
    - Profil ene strani
- Akcijski načrt, ki izhaja iz posameznika
- Iz posameznika izhajajoč proces evalvacije

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

Poglejte kratek posnetek z naslovom "Definitions – What is meant by person-centred approaches, thinking and planning?" (naš slo. prevod "Definicije- Kaj je mišljeno s pristopi, mišljenji in načrtovanjem, pri katerih izhajamo iz posameznika?")

Povezava: <https://www.youtube.com/watch?v=tvANuym5VXY>

Spodbudite debato med udeleženci.

Vaja 2

Delajte v skupinah. Udeleženci naj bi prepoznali razlike med tradicionalnim načrtovanjem in tistim, pri katerem izhajamo iz posameznika; v spodnjo tabelo naj vnesejo svoja mnenja.

Podatki	Tradicionalno načrtovanje	Načrtovanje, pri katerem izhajamo iz posameznika
Človeški viri	zdravniki, psihologi, medicinske sestre, delovni terapevti	
Obseg intervencij		Osredotočamo se na posameznikove veščine. Njegove interese in to, kar mu je všeč, uporabimo kot temelj načrta.
Vključenost v skupnost	Na človeka, ki potrebuje storitve, gledamo kot na nekoga, ki se mora "pripraviti" za skupnost.	
Osebni načrt	Načrt je oblikovan tako, da osebo uvrsti v določen program, pa čeprav ta program ni natančno to, kar dotičen posameznik potrebuje.	
Nadaljnja srečanja		Sestanki se organizirajo glede na časovne in prostorske potrebe posameznika.
Mejniki	Cilji se nanašajo na dnevno bivanje, ekonomsko samozadostnost in integracijo v skupnost.	

Vaja 3

Razmislite- kaj pristop, ki temelji na posamezniku in iz njega izhaja, pomeni za posameznike in njihove družine?

Udeležencem dajte primer, da bodo lažje začeli. Npr. "Namesto, da je prejemnik tradicionalnih storitev, ima posameznik (ali oseba, ki skrbi zanj) osebni proračun oz. budžet ali prejme direktno plačilo za nabavo lastnih podpornih storitev."

Vaja 4

Udeležence razdelite v pare. Poskusijo naj odgovoriti na sledeče vprašanja (to jim bo pomagalo povzeti, kar so se naučili tekom modula):

- Podajte primer načel(a), na katerih temelji princip izhajanja iz posameznika.
- Kaj takšen pristop pomeni družinam?
- Kaj so cilji MAP (slo. IAN) in PATH (slo. NAPU)?
- Katere so temeljne sestavine načrta, ki temelji na posamezniku?
- Čemu služijo informacije, ki temeljijo na tem pristopu in jih pridobimo na evalvaciji?

Uporabni učni viri

PATH (slo. NAPU)

<http://personcentredplanning.eu/index.php/knowledge-home/112-koc/training-pack-in-person-centred-approaches/module-overview/module-5-map-and-path>

<http://helensandersonassociates.co.uk/person-centred-practice/paths/>

<http://www.pisp.ca/strategies/strategies61.pdf>

<http://inclusive-solutions.com/person-centred-planning/>

<http://www.inclusion.com/path.html>

<http://inclusive-solutions.com/person-centred-planning/>

MAP (slo. IAN)

<http://helensandersonassociates.co.uk/person-centred-practice/maps/>

<http://www.inclusion.com/maps.html>

<http://personcentredplanning.eu/index.php/knowledge-home/112-koc/training-pack-in-person-centred-approaches/module-overview/module-5-map-and-path>

<http://helensandersonassociates.co.uk/reading-room/how/person-centred-planning/map.aspx>

http://www.oldham.gov.uk/downloads/file/3779/send_guidance_person_centred_planning_toolkit

Osebno načrtovanje bodočnosti

<http://www.tsbvi.edu/attachments/other/pcp-manual.pdf>

<http://www.personcentredplanning.org/>

<http://www.ct.gov/brs/lib/brs/pdfs/guidepostdocs/SELFAdvocacyAndPersonalFuturePlanning.pdf>

Načrtovanje esencialnih življenjskih slogov

<http://www.personcentredplanning.org/>

<http://www.pcp-in-hampshire.org.uk/>

<http://tlcpcp.com/>

Profil ene strani

<http://helensandersonassociates.co.uk/person-centred-practice/one-page-profiles/>

<http://personcentredplanning.eu/index.php/knowledge-home/353-koc/tools-and-methods/one-page-profile>

Reference

O'Brien, John, Pearpoint, Jack & Kahn, Lynda (2010): The PATH & MAPS Handbook. Person-Centred Ways to Build Community. Toronto: Inclusion Press.

O'Brien, John, Connie Lyle; Mount, Beth; O'Brien, John & Rosen, Fredda (2002): Pathfinders. It's never too late. V: O'Brien, John / O'Brien, Connie Lyle (Hrsg.) (2002): Implementing Person Centred Planning. Voices of Experience. Toronto: Inclusion Press, 255-274.

Sanderson, Helen (2000), Person Centred Planning: Key Features and Approaches, Joseph Rowntree Foundation.

Modul 6
Kakovost
življenja

Modul 6 – Kakovost življenja

Povzetek in viri

Povzetek

V zadnjih dvajsetih letih je na področju uveljavljanja modelov kakovosti življenja ljudi z motnjami v duševnem razvoju opazen znaten napredek. A pri ljudeh s težjimi motnjami v duševnem razvoju je nivo kakovosti življenja zelo težko oceniti, saj večkrat ne govorijo, interpretacija njihovega vedenja pa je težavna.

Ljudje s težjimi motnjami v duševnem razvoju lahko živijo kakovostno življenje, a potrebujejo veliko podpore pri mnogih vsakodnevnih aktivnostih. Delavci, ki delajo z njimi, morajo biti ustrezno usposobljeni, saj bodo lahko le tako spodbujali neodvisnost, sodelovanje v družbi in dobro počutje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju. Vse naštetu so namreč ključni dejavniki za zagotavljanje boljše kakovosti življenja.

Modul 6 naslavlja koncept kakovosti življenja in prinaša nekatere smernice za oceno kakovosti življenja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju. Prav tako modul razišče področja zdravja, dobrega počutja /ang. wellness/, pravic in socialne vključenosti kot dimenzij kakovosti življenja.

Priporočen čas za izvedbo modula je 6 ur, a se lahko trajanje prilagodi glede na udeležence.

Cilji

Na koncu delavnice bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- konceptih in načelih kakovosti življenja
- modelih življenjske kakovosti
- prispevku Konvencije ZN k spodbujanju kakovosti življenja
- orodjih in virih za oceno kakovosti življenja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- pomenu zdravja, športa, kulture in oddiha kot kazalnikov kakovosti življenja

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje in poznavanje konceptov kakovosti življenja
- znanje o dejavnikih in kazalnikih kakovosti življenja
- znanje o tem, kako spodbujati zdravje in dobro počutje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- sposobnost prepoznavanja orodij in virov za ocenjevanje kakovosti življenja
- razumevanje pomena športa, kulture in oddiha kot kazalnikov kakovosti življenja

Znanje in veščine

- Koncept kakovosti življenja
  - Uvod v modele kakovosti življenja
- Konvencija ZN in kakovost življenja
- Kakovost življenja pri ljudeh s težjimi motnjami v duševnem razvoju
  - Kako oceniti kakovost življenja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- Zdravje in dobro počutje
  - Ovire pri spodbujanju zdravja pri ljudeh s težjimi motnjami v duševnem razvoju
  - Šport, kultura in oddih

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

Z manjkajočimi besedami dopolnite povedi v skladu z definicijo in načeli koncepta kakovosti življenja. Koncept kakovosti življenja ponazarja sledečih 5 načel:

- 1) Univerzalnost: sestavljena iz _____ in _____ za vse ljudi.
- 2) Doživeta, ko se zadovoljijo _____ in ko ima _____ na voljo _____ da sprejema lastne odločitve.
- 3) Ima _____ in _____ prvine.
- 4) Temelji na individualnih _____ in osebnih _____.
- 5) Je _____ konstrukt, sestavljen iz večih področij.

Manjkajoče besede:

izbirah	večdimenzionalen	priložnost	posameznik
posameznik	odnosih	subjektivne	istih dejavnikov
potrebah	objektivne	okolja	človekove potrebe

Vaja 2

Lestvica San Martín (ang. San Martin Scale) je bila testirana in prilagojena kot ključni instrument za oceno kakovosti življenja ljudi s težjimi oviranostmi, ki potrebujejo dolgotrajno in splošno podporo s stališča zunanjega opazovalca, ki osebo dobro pozna. To orodje nam omogoča oceno 8 področij modela, ki sta ga predlagala Schalok in Verdug.

Dejavniki	Področja	Kazalniki
Neodvisnost	Osebnostni razvoj	Samoizboljšanje; večine učenja in sposobnost motivacije
	Samoodločanje	Avtonomnost; cilji, mnenja in osebne preference; odločitve in izbire
Sodelovanje v skupnosti	Medosebni odnosi	Družinski odnosi; socialni odnosi; komunikacija
	Socialna vključenost	Integracija; sodelovanje; podpora
	Pravica	Poznavanje pravic; intimnost; zasebnost; zaupnost; spoštovanje
Dobro počutje	Čustveno dobro počutje	Zadovoljstvo z življenjem;
	Telesno dobro počutje	koncept sebe; odsotnost stresa, negativna čustva ali vedenjske težave; osnovna varnost;
	Materialno dobro počutje	čustvena komunikacija

Na podlagi zgornjih področij in kazalnikov spoznajte in testirajte lestvico San Martin na povezavi:

[http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_\(Verdugo_Gomez_et_al_2014\).pdf](http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_(Verdugo_Gomez_et_al_2014).pdf)

Uporabni učni viri

Kakovost življenjskih modelov

<http://www.who.int/classifications/icf/en/>

<https://www.nwwcommittee.org/pdf/the-intellectual-disability-construct.pdf>

https://aaid.org/docs/defaultsource/sisdocs/aaidfaqonid_template.pdf?sfvrsn=2

Orodja za oceno kakovosti življenja

[http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_\(Verdugo_Gomez_et_al_2014\).pdf](http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_(Verdugo_Gomez_et_al_2014).pdf)

http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_Borrador.pdf

<http://www.who.int/healthinfo/survey/whoQOL-qualityoflife/en/> dostopano 03/03/2017

http://www.hsri.org/files/uploads/publications/pn-3_QOL.pdf dostopano 30/03/2017

http://www.cadr.org.au/images/files/day2/Christine_Bigby.pdf dostopano 30/03/2017

<http://www.cprg.pt> dostopano 03/03/2017

[http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_\(Verdugo_Gomez_et_al_2014\).pdf](http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_(Verdugo_Gomez_et_al_2014).pdf) dostopano 02/04/2017

http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_Borrador.pdf dostopano 02/04/2017

https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/201606/Raising_our_Sights_report.pdf
<http://www.multiplus.be/informatiedocs/quality%20enhancing%20interventions.pdf>
dostopano 02/04/2017

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jar.12291/pdf> dostopano 02/04/2017

http://www.tvcc.on.ca/sites/default/files/files/TVCCFactsToGo_2015_V11_I1_Severpr ofoundDisability.pdf dostopano 10/04/2017

http://www.who.int/topics/health_promotion/en/ dostopano 10/04/2017

<http://www.who.int/healthinfo/survey/whoQOL-qualityoflife/en/> dostopano 03/03/2017

http://www.hsri.org/files/uploads/publications/pn-3_QOL.pdf dostopano 30/03/2017

http://www.cadr.org.au/images/files/day2/Christine_Bigby.pdf dostopano 30/03/2017

<http://www.cprg.pt> dostopano 03/03/2017

[http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_\(Verdugo_Gomez_et_al_2014\).pdf](http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_(Verdugo_Gomez_et_al_2014).pdf) dostopano 02/04/2017

http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_Borrador.pdf dostopano

02/04/2017

https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/201606/Raising_our_Sights_report.pdf
<http://www.multiplus.be/informatiedocs/quality%20enhancing%20interventions.pdf>
dostopano 02/04/2017

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jar.12291/pdf> dostopano 02/04/2017

http://www.tvcc.on.ca/sites/default/files/files/TVCCFactsToGo_2015_V11_I1_Severpr ofoundDisability.pdf dostopano 10/04/2017

http://www.who.int/topics/health_promotion/en/ dostopano 10/04/2017

<http://www.who.int/healthinfo/survey/whoQOL-qualityoflife/en/> dostopano 03/03/2017

http://www.hsri.org/files/uploads/publications/pn-3_QOL.pdf dostopano 30/03/2017

http://www.cadr.org.au/images/files/day2/Christine_Bigby.pdf dostopano 30/03/2017

<http://www.cprg.pt> dostopano 03/03/2017

[http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_\(Verdugo_Gomez_et_al_2014\).pdf](http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_English_(Verdugo_Gomez_et_al_2014).pdf) dostopano 02/04/2017

http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO26729/San_Martin_Scale_Borrador.pdf dostopano 02/04/2017

https://www.mencap.org.uk/sites/default/files/201606/Raising_our_Sights_report.pdf
<http://www.multiplus.be/informatiedocs/quality%20enhancing%20interventions.pdf>
dostopano 02/04/2017

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jar.12291/pdf> dostopano 02/04/2017

http://www.tvcc.on.ca/sites/default/files/files/TVCCFactsToGo_2015_V11_I1_Severpr ofoundDisability.pdf dostopano 10/04/2017

http://www.who.int/topics/health_promotion/en/ dostopano 10/04/2017

Reference

Claes, C., Hove, G., Loon, J., Vandeveld, S., & Schalock, R. (2010), Quality of Life Measurement in the Field of Intellectual Disabilities: Eight Principles for Assessing Quality of Life-Related Personal Outcomes. *Social Indicators Research*, 98, 61-72.

Claes, C., Vandenbusshce, H., Lombardi, M. (2016): Human Rights and Quality-of-Life Domains: Identifying cross-cultural indicators, 172-173, in Schalock, R., Keith, K. (2016): *Cross-Cultural Quality of Life: Enhancing the Lives of People with Intellectual Disability*, American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, Second Edition.

Cummins, R. (2005), Moving from the quality of life concept to a theory. *Journal of*

Intellectual Disability Research, 49, 699-706.

Karr, V. (2011), A life of quality: informing the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *Journal of Disability Policy Studies* 22, 66-82.

Morisse, F., Vandemaele, E., Claes, C., & Vandeveldde, S. (2013), Quality of Life in Persons with Intellectual Disabilities and Mental Health Problems: An Explorative Study, *The Scientific World Journal*, volume 3, Hindawi Publishing Corporation.

Schalock, R., Keith, K., Verdugo, M., & Gomez, L. (2010), Quality of life model development and use in the field of intellectual disability. In R. Kober (Ed.), *Quality of life: Theory and implementation*, str. 17-32. New York: Sage.

Schalock, R., Keith, K. (2016): *Cross-Cultural Quality of Life: Enhancing the Lives of People with Intellectual Disability*, American Association on Intellectual and Developmental Disabilities, Second Edition. Verdugo, M. A., Gómez, L. E., & Arias, B. (2007), La Escala Integral de Calidad de Vida. Desarrollo y estudio preliminar de sus propiedades psicométricas [The Integral quality of life scale: Development and preliminary study of its psychometric properties]. *Siglo Cero*, 38, 37–56.

Verdugo, M., Gómez, L., Arias, B., Navas, P., & Schalock, L. (2013), Measuring quality of life in people with intellectual and multiple disabilities: Validation of the San Martín scale, *Research in Developmental Disabilities*, Elsevier Lda.

Verdugo, M., Sánchez, L., Martínéz, B., Dominguéz, M., Encharte, E., Fernández, S., & Hierro, I. (2014), Escala San Martín – evaluación de la calidad de vida de personas con discapacidades significativas. Salamanca: Universidad de Salamanca.

Modul 7
Vključenost v
skupnost

Modul 7 – Vključenost v skupnost

Povzetek in viri

Povzetek

Še preden bomo govorili o vključujočih skupnostih, je potrebno razjasniti, kaj pod "skupnost" razumemo v okviru projekta MINCE. Čeprav se pojem in koncept dandanes uporabljata pogosto ter v različnih kontekstih (npr. Evropska skupnost, LGBT skupnost, skupnost gluhih, virtualna skupnost ...), bomo za potrebe projekta MINCE prevzeli definicijo MacQueena in sodelavcev (2001). Njihova definicija skupnost opredeljuje kot "skupino ljudi, ki imajo različne značilnosti in so povezani s socialnimi vezmi, imajo skupne poglede ter sodelujejo v skupni dejavnosti na geografskih lokacijah."

Definicija izpostavlja 3 elemente: dejavnost, identiteto in prostorsko komponento tj. prostor, kjer se dogajajo družbeni procesi. Ko govorimo o ljudeh s težjimi motnjami v duševnem razvoju, ki živijo v vključujočih skupnostih, imamo v mislih ljudi, ki:

- lahko uporabljajo skupnostne storitve in okolja,
- jih ostali člani skupnosti vidijo kot vredne,
- vplivajo na izvajanje storitev in načrtovanje politik na lokalnem nivoju in
- so vzpostavili odnose z drugimi člani skupnosti.

Modul 7 na nek način zaokroža vse, o čemer smo govorili v prejšnjih moduli, obenem pa prinaša nekatere teoretične koncepte in vedenje o tem, kako spodbujati vključujoče skupnosti s poudarkom na vlogi delavcev v procesu.

Priporočen čas izvedbe modula je 6 ur, lahko pa trajanje prilagodimo udeležencem.

Cilji

Na koncu delavnice bi morali imeti udeleženci jasno sliko o:

- vključujočih skupnostih
- državljanosti ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju
- tem, kako lahko organizacije ljudi z oviranostmi spodbujajo socialno vključenost
- izzivih in ovirah pri sodelovanju in socialni vključenost

Materiali in pripomočki

Osebni računalnik, predstavitev podatkov, PowerPoint predstavitev, "flipchart" tabla, flomastri, prazne pole papirja, kopirani izročki vaj in seznam virov.

Ključne kompetence

- dobro razumevanje pomena vključujočih skupnosti
- prepoznavanje dejavnikov, ki spodbujajo vključujoče skupnosti
- grajenje dostojanstvenih, vzajemnih odnosov med ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju in skupnostjo
- povezovanje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju s skupnostnimi viri, koriščenje priložnosti za primerno, pozitivno sodelovanje z drugimi ljudmi in storitvami v skupnosti
- sodelovanje in uporaba virov v skupnosti (npr. oddih, šport, kulturni objekti)
- znanje o obvladovanju izzivov in omejitev pri vključevanju v skupnost
- povezovanje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju s skupnostnimi viri, koriščenje priložnosti za primerno, pozitivno sodelovanje z drugimi ljudmi in storitvami v skupnosti

Znanje in veščine

- Kaj je skupnost?
- Državljanost in vključenost
  - Socialna vključenost
  - Socialna izključenost
  - Vključenost v skupnost
- Konvencija ZN in vključenost v skupnost
- Kako ustvarjati in spodbujati vključujoče skupnosti
- Spremembe in ovire pri vključevanju v skupnost
  - Fizični dostop
  - Socialni dostop
  - Intelektualni dostop

Vaje in vprašanja za refleksijo

Vaja 1

Udeležencem pokažite sledečo poved:

“Nekatere študije so pokazale, da je kakovost stika s skupnostjo tesno povezan s tem, kako učinkovit je kontakt pri spodbujanju vključenosti (McManus, Feyes and Saucier, 2011), in da lahko včasih stik dejansko utrjuje negativne predsodke.” (Siperstein, Norris and Mohler, 2007).

Spodbudite razpravo o vsebini povedi. Se strinjate z napisanim? Kako lahko stik utrjuje negativne predsodke? In kaj lahko delavci naredijo, da bodo spodbujali vključenost in se izognili omenjeni pasti?

Vaja 2

Bivanjski pogoji

- institucija/ bivalna skupnost
- družinski dom
- neodvisno življenje

Dostopnost

- dobrine in storitve
- transport
- kultura in oddih

Odnosi

- skupnost
- plačano osebje
- družina in sam

Upošteevaje različne vidike, ki lahko vplivajo na vključenost v skupnost, kako lahko delavci delujejo? O katerih posebnostih morajo razmisliti, ko se gre za ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju?

Udeležencem naročite, naj navedejo vsaj en način za vsak vidik. Na primer: Kako lahko bivanjski pogoji v bivalni skupnosti vplivajo na vključenost v skupnost? Kaj mora biti izpolnjeno, da lahko ljudje s težjimi motnjami v duševnem razvoju živijo neodvisno? Ali: Kako lahko nivo dostopa do dobrin in storitev vpliva na vključenost v skupnost? In: Kakšno vlogo igrajo delavci pri vsakem izmed vidikov?

Uporabni učni viri

http://www.epr.eu/images/EPR/documents/Studies/EPR_Study_Mainstreaming_Services_2015_Final.pdf dostopano 20/2/2017

https://www.kent.ac.uk/tizard/research/research_projects/beadlebrown_2005_care_standards_report_final.pdf accessed 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=bCsatqWgXV8> dostopano 20/2/2017*

<https://www.youtube.com/watch?v=9YrXmG6qO9E> dostopano 20/2/2017

https://www.youtube.com/watch?v=_vT68mZYwTc dostopano 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=IRaWjCzq3nc> dostopano 20/2/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=UQc7geMXDJU> dostopano 21/3/2017

<https://www.youtube.com/watch?v=fwDI-fmoBJs> dostopano 21/3/2017

Reference

Walker, A. & Walker, C. (1997) Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980's and 1990's. *London: Child Poverty Action Group*

Simplican, S. C., Leader, G., Kosciulek, J. and Leahy, M. (2015) Defining social inclusion of people with intellectual and developmental disabilities: and ecological model of social networks and community participation. *Research in Developmental Disabilities, 38*, 18-29.

McManus, J. L., Feyes, K. J., and Saucier, D. A. (2011). Contact and knowledge as predictors of attitudes towards individuals with intellectual disabilities. *Journal of Social and Personal Relationships, 28* (5), 579-590

Siperstein, G., Norris, J., and Mohler, A. (2007). *Social acceptance and attitude change: Fifty years of research*. In J. W. Jacobson, J. A. Mulick and J. Rojahn (Eds.), *Handbook of intellectual and developmental disabilities*. New York: Springer

Smith, R.B., Morgan, M., and Davidson, J. (2005). *Does the daily choice making of adults with intellectual disability meet the normalisation principle?* *Journal of Intellectual Deviation and Disabilities, 30*(4), 226-235

Hewitt, A. (2014). *Embracing Complexity: Community Inclusion, Participation and Citizenship*. Presidential Address: American Association of Intellectual and Developmental Disabilities 138th Annual Meeting, Orlando, Florida.

Howe, J., Horner, R. H. and Newton, J. S. (1998) Comparison of supported living and traditional residential services in the state of Oregon. *Mental Retardation, 36*(1), 1-11.

Emerson, E., Robertson, J., Gregory, N., Hatton, C., Kessissoglou, S., Hallam, A., Jarbrink, K., Knapp, M., Netten, A. and Walsh, P. N. (2001) Quality and costs of supported living residences and group homes in the United Kingdom. *American Journal on Mental Retardation*, 106(5), 401-15.

Mansell, J. (1995) Staffing and staff performance in services for people with severe or profound learning disability and serious challenging behaviour. *Journal of Intellectual Disability Research*, 39, 3-14.

Mansell, J. (2006) Deinstitutionalisation and community living: progress, problems and priorities. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 31(2), 65-76.

Mansell, J., Beadle-Brown, J., Ashman, B. and Ockendon, J. (2005) *Person-centred active support: a multi-media training resource for staff to enable participation, inclusion and choice for people with learning disabilities*. Brighton: Pavilion.

Samoevaluacija

Da bi dobili vpogled v učinek usposabljanja na njihovo znanje na področju vsake posamezne temeljne kompetence, udeležence prosite, naj ocenijo svoj nivo znanja pred in po usposabljanju.

Stolpec 1 naj ocenijo pred, stolpec 2 pa po izvedbi vsakega modula. Če želijo, lahko prostor na dnu evalvacijskega lista izkoristijo za komentarje na temo usposabljanja.

Samoevalvacijski list

Ocenite svoje znanje pred in po usposabljanju na lestvici od 1 do 8, pri čemer je 1 najnižja ocena, 8 pa najvišja.

Modul	Ključne kompetence	1 Pred usposabljanjem	2 Po usposabljanju
1	Dobro razumevanje in poznavanje obstoječe zakonodaje in njenih vplivov na življenja ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		
	Razumevanje in sprejemanje različnosti		
	Dobro poznavanje skupnosti		
	Sposobnost lobiranja in mreženja		
2	Spoštovanje enakih pravic vseh uporabnikov v skladu s Konvencijo ZN		
	Ozaveščenost glede lastnih občutkov in odnosa do oviranosti		
	Ozaveščenost glede lastnih občutkov in odločitev pri delu z ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		
	Prepričljivo poznavanje profesionalnih pravic in profesionalnih meja		
	Spoštovanje do pravice uporabnikov, da sprejemajo odločitve na vseh področjih svojih življenj		
	Uvid, da se vključenost prične z nami in je odvisna od predanosti razvoju polno dostopnih in vključujočih storitev		
	Zmožnost prepoznavanja osebnih znamenj izgorelosti in čustvene izčrpanosti		
3	Dobro razumevanje in poznavanje konceptov krepitve moči in zagovorništva		

	Znanje o tem, kako razbrati samoodločenost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		
	Znanje o tem, kako spodbujati samostojnost in neodvisnost ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		

Modul	Ključne kompetence	1 Pred usposabljanjem	2 Po usposabljanju
4	Dobro razumevanje prvin komuniciranja in njihova uporaba		
	Zmožnost razložiti pomembnost in vpliv neverbalne ter verbalne komunikacije v vseh sferah skrbi za človeka		
	Sposobnost interakcije z uporabniki preko orodij podporne in nadomestne komunikacije		
	Znanje o tem, kako oceniti komunikacijske potrebe ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		
	Dobro razumevanje vloge delavca v spodbujanju komunikaciji prijaznega okolja		
5	Dobro razumevanje in poznavanje osnovnih temeljev izhajanja iz posameznika in individualiziranega načrtovanja		
	Razumevanje razlik med tradicionalnim načrtovanjem in načrtovanjem, ki izhaja iz posameznika, ter prednosti njune uporabe		
	Poznavanje osrednjih vrednot in namenov izhajanja iz posameznika v procesu razvoja individualnega načrta		
	Dobro razumevanje in uporaba nabora orodij za individualizirano načrtovanje (NAPU oz. PATH in IAN oz. MAP)		
	Razvoj pristopov, ki temeljijo na izhajanju iz posameznika, poznavanje individualiziranega načrtovanja in ocena		

6	Dobro razumevanje in poznavanje konceptov kakovosti življenja		
	Znanje o dejavnikih in kazalnikih kakovosti življenja		
	Znanje o tem, kako spodbujati zdravje in dobro počutje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju		
	Sposobnost prepoznavanja orodij in virov za ocenjevanje kakovosti življenja		
	Razumevanje pomena športa, kulture in oddiha kot kazalnikov kakovosti življenja		

Modul	Ključne kompetence	1 Pred usposabljanjem	2 Po usposabljanju
7	Dobro razumevanje pomena vključujočih skupnosti		
	Prepoznavanje dejavnikov, ki spodbujajo vključujoče skupnosti		
	Grajenje dostojanstvenih, vzajemnih odnosov med ljudmi s težjimi motnjami v duševnem razvoju in skupnostjo		
	Sodelovanje in uporaba virov v skupnosti (npr. oddih, šport, kulturni objekti)		
	Znanje o obvladovanju izzivov in omejitev pri vključevanju v skupnost		
	Povezovanje ljudi s težjimi motnjami v duševnem razvoju s skupnostnimi viri, koriščenje priložnosti za primerno, pozitivno sodelovanje z drugimi ljudmi in storitvami v skupnosti		

Komentarji/Zapažanja